

پرونده

افغانستان

رضایپر استه

عکس‌ها:

سید حبیب‌الله نجفی زاده

کلاه پوستی، یک کلاه خراسانی است؛ در قدیم از خراسان به همه جا رفته بوده حالا اما استفاده از آن کم و کمتر شده اما همچنان جایی هست که استفاده از این کلاه رواج دارد؛ جایی که می‌توان آنجا را هم خراسان دانست؛ افغانستان. کلاه پوستی در افغانستان یک کلاه رایج است آن قدر که رئیس‌جمهور اسبق آن، همیشه با همین کلاه در محافل رسمی ظاهر می‌شد. «حامد کرزی» به کلاه پوستی رواج دوباره‌ای داد.

● «قره» به معنای سیاه و «قل» به معنای مو و کرک

اسم این کلاه را از گوسفندی به نام «قره‌قل» یا «قره‌گل» گرفته‌اند. قره‌قل، یک نژاد دارای پوست مرغوب است که پشم آن به شکل حلقه حلقه است. گوسفندان قره‌قل علاوه بر اینکه پوست مرغوبی دارند دارای گوشت گوسفندی عالی هستند که موجب شده است خیلی از کشورها به پرورش این نژاد بپردازند. در زبان ترکی «قره» به معنای سیاه و «قل» به معنای مو و کرک است. در ولایت «سرخان دریا»ی ازبکستان شهری به نام «قره‌قل» وجود دارد که گفته می‌شود خاستگاه این نژاد میشینه است. گوسفند قره‌قل بعدها به سایر کشورهای آسیای مرکزی، افغانستان و ایران راه یافته است. حالا در روز و روزگار ما، پرورش قره‌قل حتی در کشور آفریقای نامیبیا هم صورت می‌گیرد.

گوسفندهای قره‌قل در هوای خشک و دشت‌های کم‌آب زندگی می‌کنند یعنی در شرایط گرمای ۴۵ درجه در تابستان و منفی ۳۰ درجه در زمستان مقاومت دارند و شاید همین است که پوست این حیوان را برای ساخت کلاه، مناسب کرده است.

از پوست و پشم این حیوان کلاه پوستین، پوستینچه و بالاپوش ساخته می‌شود. پوست قره‌قل پس از پسته، بزرگ‌ترین منبع درآمد افغانستان است. عمده خریداران این پوست هم انگلیس، دانمارک، فنلاند و چین هستند.

● ۶ گونه کلاه که هر کدام نماینده فرهنگ خاستگاه خود هستند

از پوست قره‌قل ۶ گونه کلاه ساخته می‌شود که هر کدام نماینده فرهنگ خاستگاه خود هستند.

کلاه آستراخانی: در روسیه، آذربایجان ایران و ترکیه به شکل مدور قاق و بلند ساخته می‌شود. نیروهای نظامی هم از این کلاه استفاده می‌کنند. روس‌ها این کلاه را «کره‌کل پهباخ» می‌نامند.

کلاه تقری: در شمال افغانستان و تمام کشورهای آسیای میانه در بین اقوام ترکمن، ازبک، هزاره و تاجیک معمول است. این کلاه به شکل گرد قد کوتاه ساخته می‌شود که به عنوان «کلاه بزکشی» نیز از آن یاد می‌شود.

کلاه قره‌قل: کلاه قره‌قل همان کلاهی است که ما آن را به عنوان کلاه پوستی می‌شناسیم. گفته می‌شود سال‌ها پیش در افغانستان، کارکنان دولت کلاه قره‌قل و عوام از سرپیچ یا همان منديل استفاده می‌کرده‌اند اما حالا استفاده از کلاه پوستی در بین همه مردم رایج است.

در مرکز شهر کابل، بازاری است که فقط کلاه و بالاپوش قره‌قل می‌دوزند. بازار «کلاه‌دوزان» کابل از مناطق دیدنی این شهر است.

قرقیزی: این کلاه به شکل مخروطی ساخته می‌شود و لبه‌های برگشته‌ای دارد. در ساختن این کلاه نیمه، از پوست قره‌قل استفاده می‌شود.

نیم‌دایره: استفاده از کلاه نیم‌دایره در میان مردم روس رایج است. مردم از کلاه نیم‌دایره و کلاه برنّف، سیاست‌مدار نامدار شوروی سابق را به یاد می‌آورند. این کلاه در فرهنگ منطقه، «قات» هم خوانده می‌شود.

شاپو قره‌قل: در اروپا از پوست قره‌قل کلاه شاپو زنانه ساخته می‌شود که کلاه گرانتیمتی است.

● تجارت قره‌گل یک تجارت خونین است

مرحله سخت و دشوار این پوست آش کاری است. پس از به دنیا آمدن بره گوسفند،

کلاه پوستی را از پوست بره‌هایی می‌سازند که پیش از به دنیا آمدن، ذبح شده‌اند

سیاه‌موهای فرفری

کلاه پوستی برای نسل ما، کلاه آدم‌های پولدار بود؛ حاجی‌بازاری‌های سختگیر سنتی. آن سال‌ها (و شاید این سال‌ها) حتی در فیلم‌های سینمایی هم آن‌هایی که کلاه پوستی به سر می‌گذاشتند یا رئیس حجره‌دارهای میدان بار بودند یا چند دهنه مغازه داشتند در بازار بزرگ. طول کشید تا بفهمیم که هیچ کلاهی نمی‌تواند معرف شخصیت کسی باشد؛ هر چند کلاه‌ها هر کدام در گذشته معرف آدمی بوده‌اند که آن کلاه را به سر می‌گذاشته. حالا اما خبری از آن دسته‌بندی‌های اجتماعی نیست و هر کسی می‌تواند هر پوششی را که دوست داشت برای خودش انتخاب کند.

